

Böjt 3. vasárnapja (Oculi)

► Ef 5,1–9

Úton Krisztussal

A vasárnap jellege

Böjt harmadik vasárnapja nemcsak a nézés (érzékelés), hanem a látás (megértés, felismerés) vasárnapja is. Ahogy a bevezető zsoltár antifónája szól: „Szemem az Úrra néz szüntelen, mert ő szabadítja ki lábam a csapdából.” (Zsolt 25,15) Tekintetünket az Úr felé fordítjuk, hiszen tőle várjuk a szabadítást. Azonban Oculi vasárnapján nem csupán Krisztus keresztyére nézünk, hanem őt látjuk ott mint Megfeszítettet. Az evangéliumi textus (Lk 11,14–28) a sötétség hatalmát lerontó Krisztust állítja középpontba. A gonosz nem egyenrangú fél a szabadító Úrral szemben, ugyanakkor az elbeszélés nem tagadja a gonosz rajtunk, bűnös embereken való erejét (JÁNOSSY 2008, 28. o.). Jó, ha szemünket Krisztusra mint Megfeszítettre szegezzük, mert ő szabadít meg bennünket.

Amit a textusról tudni kell

Az Efezusi levél 4. és 5. fejezetében intelmek sora található, s ezek ellenpólusaként megjelenik a helyes cselekvésre való felszólítás is. Textusunk 1–2. versében Pál magasra helyezi a léceket, mikor magát Istent állítja a gyülekezet elé követendő példaként. Azonban nem egyszerűen követésről van szó, hanem μίμησις-ről, utánzásról (SZABÓNÉ MÁTRAJ 2021, 101–103. o.). Ezt az efezusi gyülekezet számára bizonyára közismert pogány kifejezést leginkább a tanítók, mesterek és nem utolsósorban az apák példájának elsajátítására használták. Isten gyermekeként nem általánosságban kell „lemásolni” az Atyát, hanem értünk való szeretetének kinyilatkoztatásában. Krisztus áldozata az alapja és mértéke is Isten szeretetének. Az utánzás nem

erkölcsi norma, „minimumelvárás”, hanem belülről fakadó, a Krisztusban nyert étellel járó életforma (BALIKÓ 1985, 132. o.), mely az Istennel való szeretetközösségen alapul (agapé).

Ebből a kiindulópontból érdemes megvizsgálni textusunk tiltásait és intéseit. Megtartásuk lehetősége nem az emberi erőfeszítés, önuralom, szabálykövetés gyümölcse, hanem a Krisztusban új életet nyert, az Istennel szoros kapcsolatban élő ember természetes magatartása. Épp ezért határolja el élesen Pál a 3–7. versekben az „engedetlenség fiainak” viselkedését a „világosság gyermekeinek” életétől, mert ezek az Istennel való szeretetközösséget rombolják. A 8. vers nem azt mondja, hogy pogányként egykor sötétségben éltek, nem a környezet volt bűnös, hanem „sötétség voltak”, vagyis bennük volt a sötétség, mert *akkor* még nem ismerték Krisztust. Most azonban már Krisztusban élnek, immár lehetőségük van elkülönülni a sötétségtől. Ennek megértéséhez szorosan kötődik, hogy a 14. vers (mely sajnos nem képezi részét perikópánknak) feltehetően egy korabeli kereszteselési ének része. A sötétségből világosságba, akkor és most párhuzam jól értelmezhető a keresztség szentségében mint a bűnnek való meghalás és a Krisztusban való feltámadás a kegyelem által (SZABÓNÉ MÁTRAJ 2021, 104–105. o.). Itt kezdődhet el a μίμησις, a világosság gyümölcsei pedig ennek következményei.

A perikópa megértése

Oculi vasárnapján úgy látom, hogy az utánzás megértése az alfája és ómegája ennek a textusnak, a szó szoros értelmében. Szemem a keresztre néz,

a Megfeszítetre szüntelen. Ki is ez a férfi? Miért került oda? Attól függően, hogy milyen választ adunk erre a két egyszerű kérdésre, tudjuk helyesen érteni Pál μίμησις-re való felszólítását, hogy mit is jelent Isten szeretete, s hogy hogyan lehet számunkra is valóság a világosságban való járás. Nem elméleti jellegű megváltástanról, mint inkább Isten szeretetének elfogadásáról, létforrassá váló megtapasztalásáról van szó.

A világosság gyermekét Isten szeretete „motiválja”, egyszerűen nem akar másként cselekedni. Krisztus által mi is Isten szeretett gyermekeinek neveztetünk, s benne láttuk meg Isten szeretetét, a másik javát kereső, abban a végsőig kitarító szeretetet. Ebben a szeretetközösségben kell élnünk ahhoz, hogy mi is hasonlóképpen cselekedhessünk. Hogyan? Szemem a keresztre néz, a Megfeszítetre szüntelen. Krisztus nem szenvedni szeretett, hanem minket szeret (LÁSZLÓNÉ HÁZI 2006, 110. o.).

Igehirdetési vázlat

Úton Krisztushoz

Katonaéveim legkedvesebb emlékei az úgynevezett azimutmenetekhez kötődnek. Minden bonyolítás nélkül, legegyszerűbben elmagyarázva nem más ez, mint iránytűvel való tájékozódás. Van egy koordináta, valahol, leginkább nagyon messze, amelyet meg kell keresni a térképen; annak van egy irányszöge (pl. 20 fok), ezt megjegyzem, ráállok a kiindulópont, a tájolóba nézve elfordulok a korábban megjegyzett szög irányába: arra van a célpont, és elindulok. Ugye, hogy egyszerű! Ha minden jól megy, egyszer csak ott vagyok a „leginkább nagyon messze” célnál. Természetesen számtalan buktatója van ennek a műveletnek, a leglátványosabb zakót mégis az eredményezi, ha nem jó helyről indulok, mondjuk fél méterrel a kiindulópont mellől. Ugyanis ez az első látásra nem túl nagynak tű-

nő eltérés egy kilométer múlva majd' száz métert jelent, ahol már hiába keresem a célt, jobb híján ismét vissza kell térjek a kiindulópont, hogy újra megpróbáljam.

Összefoglalva: el lehet tévedni már az út elején is. Fontos pontosan a kiindulópontból indulni. Keresztény életünk középpontja Krisztus keresztye. Lehet, hogy csak néhány „milliméterre” állunk Krisztus mellett, mégis, néhány „kilométernyi” követés után azt vesszük észre, hogy teljesen eltévedtünk. Nem tehetünk mást, vissza kell térnünk a kiindulópont, szemünket Krisztusra emelve. Ez nem csak a naponkénti megtérést jelenti. Odaállhatunk ugyan a kereszt tövébe, ha nem látjuk – nem értjük, nem tudjuk elfogadni – a megfeszített Krisztus szeretetét. A böjti vándorút felénél s egész életünkre nézve jó, ha megállunk egy pillanatra, és jól szemügyre vesszük azt, amit a Golgotán látunk. Mert innen fogunk tudni továbbindulni.

Úton Krisztustól

Jézus helyettem és értem adott életének kiszemelését nézni fáj. Amikor a vakító világosság belevág a sötétséghez szokott ember szemébe, fáj. Isten szeretete fáj. A bűnbánat nem önsanyargatás, Krisztus keresztye nem vádirat, de elemi erővel ható rádöbbenés. „Ez a szeretet? Nagyon is!” A bűnbánat sötét szomorúsága átmenet a kegyelem ragyogó örömébe. „Isten engem ennyire szeret.” Különös kettősség ez, mégsem paradoxon, mert bűnbánat és kegyelem Istennél ok-okozati kapcsolatban állnak. Isten szeretete egyszerre „taszít”, a bűneimmel való szembesülés megszorít, de rögtön utána drága kincs és éltető forrássá válik a vádtól mentes kegyelem. Ezért kérheti Pál, hogy utánozzuk Istent, a szeretetben Jézus legyen a példa előttünk, mert immár a világosság betört az életünkbe, bevilágította a legsötétebb zugokat is, ha nem is feltétlen értem, de velem van a Mindenható szeretete, s ez teljesen új, teljesen pontos középpontot jelent a ko-

rábbiakhoz képest. Innen el lehet indulni és ide mindig vissza lehet találni.

Út Krisztustól Krisztusig

Innen indulva nem kihívás (persze nagyon is az) utánozni őt. Az önuralom, az önmegtartóztatás, a másik javát kereső és azt szem előtt tartó szeretet gyakorlása már nem teljesítmény, nem elvárás, hanem belülről fakadó, természetes állapot. Úton lenni azt jelenti, hogy szüntelen kapcsolatban vagyok Krisztussal, szeretetközösségben az Úrral, és szeretetét nemcsak elfogadom, hanem élem is. Krisztussal járni nem csupán nagy életfordulókon, nehéz helyzetekben, reménytelennek látszó pillanatokban lehetőség, hanem az élet bármelyik szegletében, a leghétköznapiabb, legprofánabb cselekvések között is. Mert mi tőle jövőnk és hozzá tartunk.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

1Kor 19,1–8; Lk 11,14–28

Énekek

EÉ 389, 191

Imádság

Urunk, Jézus Krisztus! Nehezen éljük meg a szenvedés heteit. Szanaszét cikáznak gondolataink, szerteáradnak szavaink, alig tudunk irányban maradni önmagunk felé. Mindenfelé el akarunk jutni. Kereszténységünknek hozzád kellene vezetni. Követjük-e szavad, vagy csak következetesen hallgatunk – te tudod. Nehezen engedelmeskedünk, főleg neked. Ha keresztülmetszenéd önigazolásunkat, igazán elindulnánk a bűnbánat útján. Bárcsak lenne bennünk annyi helyismeret, hogy eltévedésünket bevallva mondjuk: *Mélységből hozzád kiáltunk: Úr Isten, könyörülj rajtunk.* (Kovács Krisztián, DRHE, docens)

Illusztrációk, gondolatok

TÖRTÉNET

Ctrl+C – Ctrl+V

Látom anyám, ahogy munka után fáradtan a tűzhely fölé görnyed, hajlott háttal vacsorát készít nekem. Már nem emlékszem a palacsinta ízére.

Látom apám, nagymamám halálának estéjén, ahogy az ágyam szélén ül, el-elcsukló hangján mesét olvas nekem. Már nem emlékszem, miről szólt a mese.

Látom nagyapám, miközben letépek a csomagolást a vágyott ajándékról, lyukas zokniban guggol a néhány fenyőágából készített „karácsonyfa” mellett. Már nem emlékszem, mit tartottam akkor a kezemben.

Nézem, hogyan ez a fáradt, elgyötört, szomorú és szegény férfi a keresztben feszül. Látom gyöngéd, mégis erős kezét, könnyektől ázott, mégis ragyogó szemét, látom szelíd mosolyát. Emlékszem a szeretetre.

Látom kislányom kakaós palacsintától fülig maszatos arcát, látom, hogyan a *Boribon kuckójának* utolsó soraira lecsukódik fekete szeme, szája szélén látom a finom gödröcskéket, mikor az első tépés után megpillantja a babakonyhájához illő faedényeket.

Amit láttam, elteszem emlékebe. Talán ő is emlékszik majd, hogy mi a szeretet.

GONDOLAT

„Az ember itt a földön nem is annyira lépésről lépésre vándorol, mint inkább keresztről kereszt-re száll. Már geometriai formáját tekintve is a kereszt: találkozás és ellentét. Tragikum és reménység egyszerre. A teljes kiszolgáltatottságnak és elhagyatottságnak ama metszéspontja, ahol a lélek egyedül képes önmagát végül is egészében és véglegesen Isten kezére adni.”

Pilinszky János (1921–1981) Kossuth-, Baumgarten- és József Attlia-díjas költő: *A keresztről*

VERS

Weöres Sándor: *Kereszt-árnykép*

A keresztnék felső
ága égre mutat,
nagy örömhírt tudat:
„itt van a te utad”
a kereszt két karja a légbe szétszalad,
rajta sovány kezek tört vért virágzanak:
„vigyázz: ő a lélek, de a test megszakad,
kétfelé visz ösvény s te szabad vagy, szabad”
a keresztnék alsó
ága földre mutat:
„vesződj: itt áss kutat,
lásd benne arcodat.”

Felhasznált és ajánlott irodalom

- BALIKÓ Zoltán 1985. *Az Efezusi levél*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.
- BONHOEFFER, Dietrich 2022. *Követés*. Ford. Böröcz Enikő. 3. kiad. Luther Kiadó, Budapest. 66–73. o.
- CAIRNS-LENGYEL Henriett 2016. Böjt 3. vasárnapja (Oculi). Ef 5,1–9. *Lelkipásztor*, 91. évf. 2. sz. 72–74. o.
- JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Községe, Veszprém.
- LÁSZLÓNÉ HÁZI Magdolna 2006. Böjt 3. vasárnapja (Oculi). Ef 5,1–9. *Lelkipásztor*, 81. évf. 3. sz. 110–112. o.
- SZABÓNÉ MÁTRAI Marianna 2021. Légy a közelben! *Igazság és Élet*, 15. évf. 1. sz. 101–109. o.

■ CZETŐ BÁLINT